

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, féliven.
Előfizetési ár: egész évre 80 kor., félévre 40 kor.
Egyes szám ára két korona.

↔ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium. ↔
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Az ifjúság.

Ennek a szegény, szomorú Magyarországnak, amely — mintha nem agyarkodnék ellene odakint a sok ellenség — a békesség és szeretet törvényét nem bírja elfogadtatni most már csaknem egészen egynyelvű és egyfajtájú népével sem, akkor lehet csak szép a jövője, ha a mostani nemzedéknél jobbnak, hübbnek, szeretőbbnek, magyarabbnak nevelhetjük a jövő virágát, az ifjúságot.

Sok mindent kellene mondanom erről. Sok panaszkodással lehetne megtöltve az írásom arról, hogy a háború kezdete óta milyen kétségbeesetten elhanyagolt állapotban van a debreczeni főiskolai ifjúság. Ez az ifjúság, amelyiknek nagy része éveken át szenvedett a hazáért, testi és szellemi elhanyagoltságban és amelyik épen azért sokkalta jobban érzi a szerető, gondos ápolás hiányát, mint más, boldog, békés idők nemzedékei. Ez az ifjúság, amelyik az országban — a selmecieken kívül — talán egyedül őrzött meg különös diák-hagyományokat, drága kincseket a magyar nemzeti kultúrában s amelyiknek e becses hagyományai különös gondozást érdemeltek volna. Ez az ifjúság, amelyiknek száz esztendőkön keresztül fajtája, elődje kálvinista egyszerűségben, de Isten és a haza hű szolgálatában és komoly tudományban nőtt fel itt úgy, mint a mezők liliomai és az ég madarai és amelyik most, a gazdasági válságoknak rémületes egymásutánosságában sokkal inkább, mint máskor, rászorulna az anyagi támogatásra. Ez az ifjúság, amelyik úgy éhez a szeretetre és úgy hálás tud lenni egy jó szóért, egy barátságos kézszorításért, amelyik telve van a legszebb tehetségekkel, a legjobb igyekezettel és oly igen keresi a jó utat, ahol járnia kell.

Ez az ifjúság igenis, hét esztendő óta magára van hagyva, el van hanyagolva. Mikor azt gondoltuk, hogy a legmagasabbra vezető úton indulunk, ugyanakkor zökkentünk legnagyobbat lefelé.

Talán más alkalommal rámutatok arra részletesebben is, hogy miben áll a sok baj és hol az orvossága. Most csak egy dolgot akarok megint

felemlíteni. Az egyetem nem segíti eléggé a mi ifjainkat. A budapestiek, kolozsváriak, pozsonyiak mind többet kapnak az államtól, mint a debreczeniek. Kétszeres feladat várna tehát a kollégiumra, hogy a református ifjúságot szárnyai alá vegye.

Am a kollégium anyagi helyzete is nagyon súlyos. Aki nem resteli a fáradságot, ugyan vegye vizsgálat alá a kollégium nagy vagyonának mint tőkének *hány századrész százaléka* lehet az, ami az ifjúság céljaira fordítható. Én szeretném, hogy ez is másképen lehessen.

De addig is, míg ezen — talán erre is eljön az alkalom — segíteni lehetne — az ifjúságot nem szabad magára hagyni.

Uraim, református atyák! Papok és világiak! Vegyük a szívünkre a kollégiumi internátus ügyét. Pénz kell, sok pénz. Ha nem lesz: akkor nem lesz az ifjúság sem a miénk!

K. B.

Tárca

„Itt állok, másként nem tehetek.“

Négyszáz évvel ezelőtt, 1521 április 18-án mondotta ezeket az emlékezetes szavakat a lelkiismeretén erőszakot tenni nem tudó Luther Márton.

Április 17-én állott először a wormszi birodalmi gyűlés előtt s akkor egy napi gondolkozási időt kért. Másnap, 18-án nagy kétségek között hánykódott a lelke, míglén teljes bizodalommal Istenbe fogózkodott az imádság karjaival:

„Mindenható örök Isten! Mily rettentő ez a világ. Íme, megnyitja száját, hogy elnyeljen s oly kevés a bizodalomom Hozzád!... Mily gyöngye a test, mily erős a sátán!... Az én óráim eljött, ítéletem kész!... Isten! Isten!... Istenem, Te segíts a világ bölcsessége ellen! Tedd meg ezt; Te megteheted... egyedül csak Te... mert ez nem az én dolgom, hanem a Tiéd. Nekem nincs itt tennivalóm, nem perelek a világ eme nagyjaival. Azt szeretném, ha békén és boldogan folyhatnának napjaim. De ez a Te ügyed... és igaz és örök ügy. Uram! segíts! Hűséges és változhatatlan Isten!

Emberben nem bízom. Hiábavalóság volna! Minden emberi bizonytalan; minden emberi téveteg... Isten! Istenem, nem hallasz?... Istenem, meghaltál?... Nem! Te halhatatlan vagy! Csak elrejtetted magadat! Engem választottál erre a munkára, tudom ezt jól!... Cselekedj' hát Istenem... állj mellém a Te szerelmes Jézus Krisztusodért, aki az én védelmem, paizsom és erős váram".

Majd kis vártatva így folytatta:

"Uram! Hol állasz?... Istenem! Hol vagy?... Jövel! jer! készen vagyok!... Kész vagyok letenni életemet a Te igazságodért... türelmesen, mint egy bárány. Mert ez az igazság ügye — a Tiéd! Sohasem szakítom el magamat Tőled, sem most, sem örökké!... S ha a világ megtelnék is ördögökkel — ha testemet, amely pedig kezeid műve, legyilkolnák, széttapódnák, feldarabolnák, elhamvasztanák is... lelkem a Tiéd!... Igen! Enyém ígéd bizonyosága. A lelkem Hozzád tartozik. Örökké Veled fog élni... Ámen... Istenem! segíts... Ámen!"

Így erősödött meg lelke oly mértékben, hogy néhány perc múlva a birodalmi gyűlés előtt sem a császár és világi nagyok jelenléte, sem az elérajzolt veszedelmek nem riasztották meg, sőt lelke teljes erejével védelmezte az Úr ügyét. Ha a maga ügye lett volna, talán veszni engedte. De az Úr ügyét védi halálig, mint a hit hőse, az Úr választott edénye.

"Itt állok, másként nem tehetek; Isten engem úgy segítjen! Ámen!" **Gl.**

Egyház

Püspöki látogatás Újfehértón.

Dr. Baltazár Dezső püspök folyó hó 9. és 10. napján generális vizitációt tartott az újfehértói református egyházban. Püspökünk és kísérete délután félnégy órakor érkezett Újfehértóra, ahol az állomáson a község előjárósága és közönsége nevében Bartos János főjegyző üdvözölte. A püspök ur megköszönte az üdvözlést és hosszú kocsisor élén a községbe hajtatott. A menetet 30 tagú díszes lovasbandérium vezette Fráter Tibor tart. huszár főhadnagy vezetésével. A község utcái mindenütt megteltek a várakozó közönséggel, dali ifjakkal s a diadal kapunál virágot szóró fehér ruhás lányokkal.

A református paróchián Porzsolt István újfehértói lelkipásztor vezetése alatt a presbitérium üdvözölte püspökét, aki miután megköszönte az üdvözlést, még a délután folyamán látogatást tett a különböző felekezetek lelkészeinél s az egyházak és községek világi vezetőinél, míg a kíséret tagjai ez idő folyamán megejtették a vizsgálatot az újfehértói református egyház anyagi és szellemi ügyeinek vezetése fölött.

Este dr. Mezössy Béla nyugalmazott földmívelésügyi miniszter látta vendégül a püspököt és kíséretét, valamint a különböző egyházak vezetőit.

Vasárnap délelőtt a református templomban óriási közönség előtt tartott Baltazár püspök gyönyörű és nagyhatású egyházi beszédet; előzőleg Szabó Lajos nyírbátori lelkész, a középszabolcsi egyházmegye esperese imádkozott. Az istentisztelet folyamán kétszer énekelt az újfehértói dalárda is.

Az istentisztelet után a templomban belmissziói értekezlet volt, amelyen Porzsolt István lelkész nagy beszédben ismertette a belmissziói munkát, rámutatva azokra az eszközökre, amelyekkel a református egyházat építeni lehet és kell. A gyülekezet az előadó felhívására egyhangúlag elhatározta, hogy három bizottságot választ az egyházközség presbitereiből és buzgó egyháztagjaiból a hitélet ápolására, erősítésére, a betegek, árvák és szegények gondozására.

Az értekezlet után tartott presbiteri díszgyűlésen Márk Endre egyházkerületi ügyész és Futó András püspöki titkár az egyház anyagi, Dr. Erdős Károly a szellemi életéről megejtett vizsgálat eredményéről számolt be, jelentvén, hogy mindent a legnagyobb rendben találtak. Püspökünk örömmel vette tudomásul a jelentéseket s a presbitériumot további áldásos munkára serkentette.

Még a közebed előtt több küldöttség tisztelt. A görög és római katolikus egyházak küldöttségét Woloscsák Miklós görög katolikus esperes és Farkas Pál római katolikus plébános vezette. Az izraelita hitközség küldöttségét dr. Löwy ügyvéd; Szabolcs vármegye törvényhatóságának küldöttségét Gergelyffy főszolgabíró; a község küldöttségét Bartos János főjegyző; a református nőegylet küldöttségét Valentiné Szabó Irén; a református tanítók küldöttségét Szabó Gyula igazgató-tanító; az ifjúsági egylet küldöttségét Papp János vezették a püspök elé.

Délben az újfehértói lakosság adott 120 terítékes bankettet, amelyen püspökünket meleg hangú felköszöntőkben üdvözölték. Mezössy Béla volt miniszter Horthy Miklós kormányzót és Baltazár püspököt köszöntötte fel, bizonyoságot téve arról, hogy bár a múltban politikai ellenfele volt, azért mindig jó magyarnak és jó reformátusnak tartotta Dr. Baltazár Dezsőt.

Az egész ünnepségen a középszabolcsi református egyházmegye esperesén kívül a környékbeli református egyházak több tekintélyes lelkésze jelent meg.

Délután 5 órakor püspökünk és kísérete kocsira ült és Hajduhadházon keresztül tért vissza Debreczenbe. A lovas bandérium egészen Hadházig elkísérte.

Megható volt az, hogy a tanya népe, megtudván püspökünk utazását, csoportosan várta kocsiját az országút mentén s lelkesen éljenezve, néhol virágot szórva fejezte ki iránta tiszteletét. Ennyire szereti a magyar nép püspökünket.

Levél a szerkesztőséghez.

Az igazság olthatatlan szeretete vezérelt egész életemben; az irányította minden gondola-

tomat; az szabott elébem törvényt mindenkor, ha szóltam, ha irtam, ha cselekedtem. De ugyancsak ez az olthatatlan igazságszeretet emésztett egész életemben; mert nem tudván ellentállni parancs-zavának, kényszerítő unszolásának, olyan volt annak elnémíthatatlan hangja a lelkemben, mint csontjaimba rekesztetett égő tűz, melyben lassankint felemésződött életerőm, víva örökösen a meddő küzdelmet láthatatlan hatalmakkal, az igazság ellenségeivel, kik ilyen lényegük dacára mégis sziklafalakként álltak előttem mindenütt; én minduntalan beléjük ütközve, nem a fejemet, hanem a lelkemet zúztam szét rajtuk. „Hiába való! Minden erőfeszítés hiábavaló! Az igazságért csak küzdeni, meghalni, de azt megértetni, elfogadtatni, diadalra juttatni az embervilágban nem lehet. Eszményeket hirdetni, önzetlenül elveket hangoztatni, gyengéket védeni, védteleneket pártolni, a közérdeknek önzetlenül szolgálni annyi, mint szájalommal lemosolyogtatni; félretolatni, hogy a kormányzatot magokhoz ragadják nagyhangú kijelentések mellett azok, kiknek egyetlen gondolatuk, egyetlen céljuk az „Én”. Itt nincs mit próbálkozni; nincs mit kísérletezni!” Elhallgattam; halálra sebzett lelkemmel félrevonultam, mint halálos sebével erdők mélyébe az oroszán meghalni. Hallgatok már régóta.

És egész bizonyosra vettem, hogy az a kétségbeesítő tapasztalat, amit életünk megfigyelése a forradalmi állapotok megszűnte óta tett, megadja a kegyelemdőfést testemnek, lelkemnek. — „Most már igazán nincs többé mit várni, remélni!” Én ugyanis, aki életemben az emberekhez fűződött váradalmaimban mindig csalódtam, a forradalmak borzalmait után újra remélni kezdtem. „Lehetetlen, hogy ezek a rettenetes szenvedések, iszonyú megpróbáltatások nyom nélkül viharoztak volna le felettünk; hogy ne legyen ezeknek hatása alatt általános ébredés, magukbaszállás, egy felséges nagy bűnbánattartás, tömeges megtérés, új, tisztább, emberibb élet!” — És ime semmi! Ha van valami, az még rosszabb a régénél. A szeretet, könyörület, segíteni készség vigasztaló, sebeket gyógyító munkája helyett az irgalmat nem ismerő vadsággal, kegyetlenséggel tört ki és foly anyagi és erkölcsi javakat pusztító dühvel az egész vonalon a bellum omnium contra omnes. A kiégett lélek a maga sivárságával, a kiméletet nem ismerő önző Én, mely szemhunyorítás nélkül gázol keresztül isteni és emberi törvényeken, testen és lelken, anyagi és erkölcsi értékeken, becsületen, egyének és családok nyugalman, élőkön és holtakon, minden szenten és magasztosan, minden emberin és istenin, — pörére vetkőzve mutogatja magát, többé már megszokásból sem szégyenkezve.

„Hunyjuk le szemünket; szorítsuk a szívünkre kezünket! Ne lássunk, ne érezzünk! Várjuk dermedten e nemzetnek végfeloszlását, a nemzeti és az egyéni halált!” Látom: nem lehet. Az elhallgattatni akart lelkiismeretet egy csengettyűszó is felébreszti.

Lapjuk egyik (6. február 12.) számában a

„Böjt” és „Munkára fel!” c. cikkeknek néhány pontja csendült bele a lelkembe, arra akarok visszahangot adni, mintegy villanyütésre megmozdult lelkemből. Egy-két gondolatot, mi oly régóta tartja kínos hullámban tépelődő lelkemet, közlök önökkel írásuk hatása alatt. Aztán még inkább sürgetni akarnám önöket erélyesebb hangra azokban, amiket itt írnak s ami ennél is főbb: cselekedni bennök.

A „Böjt”-i elmélkedés egyebek közt fel- említi azt a szomorú jelenséget, hogy a kommunizmusért büntetni akarván „emberek, kik magok tán sokkal bűnösebbek, fordulnak vad indulattal embertársaik ellen stb.” — Úgy van! — Egy ember, kit hivatalának természete miatt a proletárdiktatura állásából elmozdított — bár gazdag —, kétségbeesetten az illető helyi direktorium tagjainak, volt kollégáinak a pártfogásával futkos és kunyorál hivatal után Budapesten a proletárkormányánál. Kap is kinevezést bizonyos állásra; csak a proletárruralom összeomlása mentette meg annak elfoglalásától, így attól, hogy most ő is a vádlottak padján üljön. És akiknek segítségével akkor hivatalhoz jutott volna, azoknak most ő a leghangosabb vádolója. Hát ha az ilyeneket nem lehet hivatalos hatalommal üldözni — aminthogy nem lehet —, miért nincs kialakulva egy becsületes korszellem, melynek súlya az ilyen gonoszokat elnyomná, megsemmisítené!?

Viszont másutt megfosztott állásától a bíróság egy embert, akit népe, mert egyedül benne bízott, rákényszerített, hogy az élet- és a vagyonbiztonság fenntartása érdekében fogadja el a direktorium elnökségét. Meg kellett tennie. Nem csalódtak benne. Vagyont, életet mentett meg, olyan emberét is, aki most őt halálra keresi. A szenvedések hosszú sorát járta meg. Már a vörösek halálra keresték, mikor látták, hogy ez nem az ő vak eszközük. Járt nem egyszer, bolsevizmussal vádatva a megszálló csapatok előtt, a halál sötét völgyeiben. Eszményi gondolkodású, nemes lelkű ember. És most, lehet, földönfutó. Terror alatt áll-e a bíróság, hogy nem ítélt szabad lelkiismerete szerint!?

A „Munkára fel!” írója elborong a tisztántúli állapotok felett, összehasonlítva azokat más egyházkerületbeliekkel, főként a dunamellékivel.

Hát nékem meg régóta saskeselyű karmaival szaggatják ezek a szívemet. Micsoda mozdulatlan-ság, milyen halálos álmom ebben az óriás — még most is óriás — testben! Sem egyházak, sem lelkészek nem akarnak itt mozdulni, munkára indulni önmaguk és a gyülekezetek életének átalakítására.

A proletárdiktatura rettegetései alatt a gazdagok minden vagyonukat oda adták volna, ha életük fenyegetve volt, hogy azt megmentsék. A félelem elmúltával még ridegebben elzárkóznak az inség nyöszörgő hangja elől.

Az existenciájukban fenyegetett lelkészek, hogy nem tettek-e magukban fogadást arra az

időre, ha a rend majd visszaáll, nem tudom. De, hogy körültekintően minden a régi kerékvágásban halad (?), azt látjuk.

Egyházkerületünk elnöksége több mint 2 esztendővel ezelőtt jelezte az egyházkerületi parókiális tanács felállítását, megelőzve ezzel mint intézménnyel a többi kerületeket. Tervezte pedig ezt olyan szervezettel, olyan szervekkel, amilyenről a többi kerületben, legalább még eddig nem volt szó. A terv még mindig csak papíron van. Az ige testbe öltözése késik; a munka megindítása marad. A tehetetlenség gyöttrő érzése nehezebb mint ólom-súly, az aggódó lelkekre. — Meddig még! — — A „Munkára fel!” írója — úgy látszik — ismeri a dunamelléket, közelebbről a pesti egyházi életet és boldognak mondja az ottani vezetőket, kik mellett a munkában egész táborok, sőt sereg áll.

De mit csinálunk Tiszántúl, közelebbről Debreczenben? Úgy elnézem évek óta — tisztelettel a főszerkesztő úr iránt — a Debreczeni Protestáns Lapot, hogy abban jóformán soha senki egy sort nem ír, hogy egyházi lapunkat egy világi embernek teljesen magára hagyatva kell szerkesztenie, írnia. Hol vannak, ha más nem, a debreczeni egyetem theologia tanárai!? Debreczen a mult dicsőségének a fényében sütkérezik, azzal diszítgeti magát. Pedig a Méliuszok dicsősége nem a mai debreczeni papok dicsősége, a Budai Ézsaiásoké, nem a mai debreczeni theologiai tanároké.

Az a cikkíró javasolja a Péczelen tartott egyházi értekezlet példájára, hogy Tiszántúl is tartsunk egy nagy összejevetelt, imádkozzunk stb. E sorok írója ezelőtt csaknem másfél esztendővel nyújtott be javaslatot a legilletékesebb helyen, egy nagy általános, országos bűnbánó nap tartására, olyan felbuzdulást remélve attól, amilyen bekövetkezett Németországban 1848 szeptember 23-án Wittenberghen tartott u. n. Kirchentag után, ahol Wichern János Henrik hatalmas beszédével felrázta, bűnbánatra indította a lelkészeket és világiakat. Németország újjászületését, nagyságát ettől a naptól számítják, ezen hatalmas tényből származtatják.

Remélhetünk-e mi nálunk valaha ilyet!?

Kongassák Önök a vészharangot, ha még nem holtak felett kongatjuk azokat. . .

Öreg harcos.

Öreg harcos szavaihoz pótlásul annyit fűzök, hogy a Tiszántúlon nincs olyan mozdulatlan téletlenség, mint ahogy első pillantásra látszik; csak a mi lelkészeink és tanítóink olyan természetűek, hogy orószakkal sem lehet őket rábírní, hogy a gyülekezetükben folyó áldásos munkáról Lapunkat és ezen az úton az érdeklődő nagy közönséget értesítsék. Tudtommal pl. Öreg harcos gyülekezetében is gyönyörű szép munka folyik s hatodik esztendei szerkesztőségem alatt egyetlenegy mozzanatról sem kaptam onnan értesítést. Pedig ez nemcsak az életet mutatná, hanem — amire Öreg harcos is utal — megszüntetné azt a nem egészséges helyzetet is, hogy, idestova két éve, a főszer-

kesztőnek és felelős szerkesztőnek kell tele írni hétről-hétre a Lapot. Hiszen tény, hogy a helybeli szellemi vezetők segíthetnének rajtunk, segítenek is olykor-olykor, de a helybeli templomegyesületi és egyéb ténykedéseken kívül szeretnék, ha a vidék is értesítene minden mozzanatról, ami az élet és élni akarás jele.

Felelős szerkesztő.

Irodalmi szemle

A debreczeni kollégiumi anyakönyvtár ösnyomtatványai.

A debreczeni kollégium könyvtára a reformáció szellemi hatása alatt létesült iskolai alapítás, mely egyetemi jellegű annyiban, amennyiben hazai protestáns főiskoláink a magyar egyetemek újabb — német minta után igazodó — típusának kialakulásáig mindenik a maga körében egyetemi hivatást töltött be s így könyvtárát is e hivatás igényei szerint fejlesztette, egyházi jellegű, mert a kollégiummal együtt református egyházi alapítás s országos karakterű is annyiban, hogy a magyar protestantizmus lehetőleg minden nyomtatott terméket igyekezett megszerezni s törekszik mind e mai napig falai között egyesíteni.

A debreczeni kollégiumi nagykönyvtár a térnek nem praktikus, modern kihasználásával egyenesen úgy van berendezve, hogy imponáljon, mutatasson. Mintha csak a kollégium és a magyar kalvinizmus valóságos tüköre akarna lenni, melyben tetszeleg önmaga és a világ előtt, mint amilyen tüköre szellemi értelemben a százados múltú iskola belső értékének s a hazai protestantizmus fejlődés szintjének. Két hosszú bolthajtásos másfél emeletű terem van tele roskadásig könyvekkel, a karzatok és üres falrészek teleaggatva historiai tartalmú és művészi becsű képekkel, a bejárattal szembe néző hátsó hajótérben felállítva a Csokonai reliquiák számára készült emelvény, melyre történelmi nevezetességű zászlóselymek s szalagok hajlanak, az utcára néző hajóban, a közép polcok felett híres kollégiumi tanárok mellszobrai, oldalt a Kossuthszobor pályázat tervrajzai, a Kazay-féle nagyon értékes éremgyűjtemény, az 1848—49-iki szabadságharc korabeli nyomtatványok külön szekrénye, a Zichy-féle híres szénrajz, két kis, ritkaságokat tartalmazó üvegszekrény és egyebek.

Imponáló látványosság az alsó polcok tömött, folio alakú, kemény bőr- és pergamentkötésű könyvsora. E régi, sárgult foliánsok szinte sejtetik a szemlélővel, hogy százados gyűjtés eredményei s hogy a kollégiumi nagykönyvtár a főiskolával lévén egyidős (1549-iki alapítás), ma-holnap négyszáz éves jubileumát ünnepelheti. Kevés hazai, de még külföldi könyvtár is dicsekedhetik ily hosszú múlttal, ily patinás veretű ősi eredettel. A folio alakú könyvek között vannak legtöbbszörre elhelyezve könyvtárunk ösnyomtatványai, vagyis azok az első

csecsemő nyomtatványok, incunabulumok, melyek a könyvnyomtatás feltalálása (1455) óta 1500-ig bezárólag láttak napvilágot. Ilyen ősnymtatványt eddig megállapítottunk 151 művet, hogy a könyvanyag részletes átnézése során még több is fog akadni, semmi kétségünk benne. E szám igen jelentős, ha tekintetbe vesszük, hogy a Magyar Nemz. Múzeum ősnymtatványainak a száma 896, a budapesti egyetemi könyvtáré körülbelül ugyanannyi a M. Tud. Akadémiáé pedig 466.

A 151 incunabulumból magyar szerző műve: négy mű; köztük van Thuróczi mester magyar chronikájának 1482. nürnbergi, Michaelis de Hungaria latin nyelvű egyházi beszédeinek 1498 kölni kiadása és Themesvári Pelbártnak szintén latin nyelvű két 1500-ból való hagenai kiadású beszédgyűjteménye. — Legrégebbi ősnymtatványunk Plinius: Historia naturalis-ának 1469-iki velencei kiadása, mely a híres Spira Joh. nyomdájából került ki, gyönyörű initialékkal díszített, alig néhány példányban fennmaradt nyomtatvány s csak 14 évi időköz választja el a világ legősibb nyomtatványának: a Guttenberg-féle 42 soros bibliának megjelenési évétől. Ősnymtatványaink között van 31 olyan mű, mely 1480 előtt jelent meg s mint ilyen felette becses a könyvnyomtatás történetére nézve. Van közöttük nem egy igen ritka és becses munka s amint a hazai nagy könyvtáraik ősnymtatvány jegyzékeivel való egybevetésből kitűnt, a mi incunabulum anyagunk a legszerencsésebben kiegészíti amazok állományát. A klasszikusok legrégebbi kiadásai mellett jelen van könyvtárunkban a legrégibbi évszámmal nyomtatott német nyelvű 1477-iki biblia, Augustinus Liber de trinitatec. művének 1477-es kiadása, mely alapja lett egy későbbi azonos formájú egész kiadás sorozatnak, Ptolemeus földrajzi könyvének és térképgyűjteményének 1482. ulmi kiadása, mely a XV. század legjelentősebb könyvészeti alkotásai közé tartozik. Eredetük szerint ősnymtatványaink túlnyomóan olasz és német eredetűek, de van svájci és franciaországi provenienciájú is.

Ha mint korábban szokás volt, az ősnymtatványok időhatárát 1536-ig kitoljuk, a 151-es szám 500-nál is magasabbra emelkedik s egy ősi magyar nyomtatványt is magában foglal, ú. m. Ozorai Imre: De Christo et eius ecclesia, item de Antichristo eiusque ecclesia latin című, de teljesen magyar nyelvű, Krakkóban, 1535-ben megjelent munkáját, könyvtárunk legrégebbi nyomtatott magyar írását.

Dr. Varga Zsigmond.

Halottaink

Czike Lajos szőnyi lelkipásztor, a tatai egyházmegye 30 éven át páratlan buzgóságú volt esperese, a pápai főiskola lelkészi gondnoka, életének 84. évében meghalt. Temetése folyó hó 6-án délután ment végbe Szönyben. Az egész dunántúli testvér egyházkerület gyászolja az Úr agg szolgál-

ját, aki egész életét az Úr szőlőjében töltötte, napestig munkálkodván.

Nagy Imre, a hajduböszörményi református Bocskay főgimnázium rendes tanára, életének 40., tanári szolgálatának 10. évében, folyó hó 6-án elhunyt. A hajduböszörményi főgimnázium tehetséges és derék munkását, a tanárkar tagjai őszintén szeretett munkatársukat, a tanuló ifjak pedig szeretetteljes hivatásos oktatójukat veszítették el benne. Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

Szabolcska Mihály újabb örvendetes hírek szerint jobban van, örvendetesen gyógyul, egészségének visszaállása mielőbbre remélhető.

Az értarcsai református torony zsalukáterét levették és az ottani oláh templomra tették.

A belmissziói tanfolyam Debreczenben ápr. hó 11. napján délután megkezdődött és a kollégium oratoriumában minden nap d. u. 5—7-ig igen élénk érdeklődés mellett két-két előadást tartanak a felkért előadók. A tanfolyam három hétig tart; részletes beszámolót a befejezés után adunk róla.

A mezőtúri református főgimnázium önképzőköre folyó hó 16. napján estélyt rendez gazdag műsorral.

Lelkészmeghívás. A lugosi egyház február 27-én Szombati Szabó István resiczabányai lelkészt hívta meg egyhangulag lelkipásztorául.

Resiczabányán a közelmúltban nagyszabású egyházi hangversenyt rendeztek, amely az egyház javára 6931 lei tiszta jövedelmet hozott.

Új konventi titkárok. Hörömpő Dezső gyóni lelkészé történt megválasztása folytán konventi titkári állásáról lemondott. Utódjául az elnökség Kállay Kálmán volt bukaresti esperest, jelenleg pápai theologiai helyettes tanárt nevezte ki. Másodtitkárrul pedig a váratlanul elhunyt dr. Tóth Dezső helyére dr. Molnár Jenő bölcsészettudor, székesfehérvári református táborigazgató lelkész, a kolozsvári theologia egykori jeles növendéke nyert kinevezést.

A Református Szövetség megalakulása Hódmezővásárhelyen. Husvét első napján délután 4 órakor tartotta a Református Szövetség alakuló közgyűlését, a városi székház közgyűlési termében. Pap Imre elnöklelkész és Márton Árpád lelkész, mint a Szövetség igazgatójának vezetésével mintegy háromszázötvenen jelentek meg férfiak és nők, úgy, hogy a terem szűknek bizonyult. Közének után az elnöklelkész mondott rövid alkalmi imát, majd fejtegette a Szövetség célját és kimutatta annak szükségességét, úgy egyháztársadalmi, mint kulturális és hazafias szempontból is. Az elnöklelkész szavai után a jelen voltak egyhangú lelkesedéssel kimondták a Református Szövetség megalakulását. Ezután Márton Árpád ismertette a Szövetség alapszabály tervezetét és munkaprogramját. A Szövetség eszerint a hódmezővásárhelyi református

egyház erkölcsi támogatása és védelme alá helyezkedik; annak egyháztársadalmi munkás szerve. Célja az egyházi élet felélénkítése, a református öntudat fejlesztése, a templomok látogatottátétele, az egyházi élet minden terére kiterjedő építő és segítő keresztyén munka. E célját igyekszik megvalósítani a hódmezővásárhelyi református hivek valláserkölcsei és anyagi segítségével, nemesítésével, vallásos előadások, bibliai estélyek, jótékony célú nemes szórakoztatások által, jótékony intézmények létesítése és fenntartása, valamint evangéliumi nyomtatványok terjesztésével. A Szövetség két főosztályban: 1. a hitfelekezeti és 2. a keresztyén segítőszervezeti osztályban folytatja működését. A tagok saját választásuk szerint iratkozhatnak be az egyes osztályokba. Márton Árpád lelkes szavakkal mutatott rá, hogy a Szövetségnek nem célja a támadás; nem célja a mások gyöngítése, hanem csak a magunk megerősítése. A közgyűlés az alapszabály és munkaterv elfogadása után megválasztotta Márton Árpádot a Szövetség igazgatójának s ugyancsak egyhangulag megválasztotta a tisztikart és 80 tagú választmányt. Az elnöklelkész rövid imája és egy közének elhangzása után a közgyűlés lelkes hangulatban, sok jó reménységgel telve oszlott szét.

Az Északamerikai Ifjúsági Keresztyén Egyesület nemzetközi bizottsága a budapesti Edison szállót megvette a Magyar Evangéliomi Keresztyén Diákszövetség számára egyetemi és főiskolai diákokthón céljaira. A keresztyén segítésnek ez a ténye meggyőzően beszél és teljes dicséretre méltó.

Két magyar római katolikus püspökséget, a szebenit és a nagyváradi meg akarják szüntetni a románok. Illetékes körök megtették a csonkítás ellen a lépéseket a pápánál.

Hivatalos Értesítés

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

5495—1920. szám.

Körlevél.

Nagytiszteletű Esperes Úr!

A debreczeni református egyházmegye volt esperesének, Dávidházy Jánosnak elhalálózásával megüresedett zsinati rendes képviselői tisztségre a szavazást azzal rendeljük el, hogy az összegyűjtött szavazatokat legkésőbb 1921 június hó 1 napjára a püspöki hivatalhoz felterjeszteni méltóztassék.

Debreczen, 1921 április 6-án.

Gróf Degenfeld József,
egyházkerületi főgondnok.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

1324—1921. szám.

Körlevél a tiszántúli református egyházkerület gyűléseire.

Szeretett Atyámfiai!

A tiszántúli református egyházkerületi közgyűlés 117—1921. sz. alatt hozott határozatának tesztek eleget, midőn református szellemi kultúránk megmentése s új megerősítése érdekében kérelemmel fordulok hozzátok s bizonyos vagyok benne, hogy mint mindig, kérésemet ezúttal is szívesen meghallgatjátok s erőitek szerint felkaroljátok. A hat éves háború végzetes rombolásai következtében sorvad, düledezik minden intézményünk s ha csak a tetterős hit fellobogása s az ősi áldozatkészség új életre ébredése valamiképen gyorsan nem segít, félős, hogy pótolhatatlan veszteségeket szenvedünk. Kulturintézményeink között azonban egy sem érzi annyira a helyzet rettenetesen nyomasztó súlyát, mint épen a debreczeni kollégium anyakönyvtára: ez a mi szinte negy-százéves büszkeségünk s féltésünk, mely pénzértékünk külső és belső leromlása folytán nem képes ősi hírnevéhez, hatalmas kulturális értékéhez s pótolhatatlan jelen és jövő hivatásához mérten fejlődni, gyarapodni. A kollégiumi anyakönyvtár ma a legfájdalmasabb anyagi válság idejét éli s ezidőszerinti anyagi eszközeivel nem tudja biztosítani azt a kulturhivatást, mely reá, mint a debreczeni kollégium, a református magyar Sion, sőt az egész hazai közműveltség tudományos műhelyére vár. Legújabb anyaga az ellenséges és semleges országokból 1914 óta kiegészítetlen, hazai hirlapanyaga 1918 óta hiányos és kötetlen s a külföldi irodalom legfrissebb termékeit, beleértve az 1921. évre szóló külföldi folyóiratokat is, megrendelni képtelen: nyilvánvaló tehát a veszedelem, hogy ez értékében fölbecsülhetetlen kulturintézményünk, melyet előkelő idegen vendégeink is méltán megesodálnak s gazdagsága alapján ítélik meg kulturális szintünket, lassanként elsorvad, a jelen szellemi életével kapcsolatait mindinkább elveszíti s végre is egy tiszteletreméltó múzeális archivummá, ősi dicsőségünk panaszos hirdetőjévé válik. Az anyakönyvtár beszáradása azonban egyúttal a debreczeni kollégium kulturtevékenységének a megszűnését, a magyar református egyházunk műveltségformáló erejének s hatásának a kiapadását: röviden mindnyájunk szellemi életének a megfogyatkozását, ha nem halálát jelenti. Elvész a nép, mely tudomány nélkül való — mondja a próféta, a tudomány pedig írásból, a régi kultúra megőrzött és kellőképen gondozott forrásvizeiből ered.

Szeretettel kérlek azért mindnyájatokat, segítetek úgy, mint magatokon hazai művelődésünk ez egyik legnagyobb, magyar református anyaszentegyházunk legnagyobb és legértékesebb s debreczeni kollégiumunk e pótolhatatlan missziót teljesítő büszke intézményén s megértő áldozatkészségtekkel hozzátok azt újra olyan helyzetbe, hogy a gondolat és lelkiismereti szabadságon ala-

puló egyetemes és hazai protestáns kulturának lehessen és maradjon mindörökké messze fénylő csillaga, mely elesett nagyságunk újra születéséhez mutatja az utat. A segítséget végezhetitek úgy, hogy az egyházközségek birtokában levő értékes könyvrégiségeket, esetleg kéziratokat akár ajándék, akár letétképen a tulajdonjog fentartásával átadjátok a kollégiumi anyakönyvtárnak s a híveket is buzdítjátok mindennemű nyomtatványra, melytől megválni a könyvtár javára készek, ugyanoda beküldésére, de végezhetitek s végezzétek olyan alakban is, hogy adományokat, esetleg alapítványokat gyűjtötök az anyakönyvtár felszerelésére s jövő fejlődése biztosítására.

Megvagyok győződve, hogy szeretett szolgatársaim közül senki sem fog elmaradni ez igazán nemes és legfontosabb életérdekeinket érintő ügy propagálói sorából akkor, mikor arról van szó, hogy kulturális felsőbbségünkkel szerezzük vissza a régi hont, az eltemetett nagyságot s támasszuk alá az epedve várt jobb jövő ősi dicsőség s új boldogság jegyeivel teleírt boltozatát. Pénzbeli adományok, a cél megnevezésével, az egyházkerületi pénztárba (Debreczen) küldendők.

A tiszántúli református egyházkerület nevében reménységgel, bizalommal kér s atyafiságos szeretettel köszönt mindnyájukat

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium.
276—1921. V. szám. körrendelet folytatása

7. Ipar-kereskedelem; gécpontjaik és elhelyezkedésük okai.

8. Közlekedési eszközeink. (Vasút, hajózás, posta, telefon, távíró és közútaink.)

9. Külállamokkal való forgalmunk; kivitel és behozatal Fiume jelentősége, mint hazánknak a világhatalomba való bekapcsolódásának feltétele.

10. Területi integritásunk történelmi jogon; hegy- és vízrajzi és gazdasági egység megokolással.

11. Közigazgatási felosztás tájegységek szerint a jelentősebb kulturális, gazdasági, ipari vagy történelmi helyek bekapcsolásával (Horvát-Szlavonország tárgyalására is ki kell terjeszkedni).

Ezen tananyag tárgyalására a különböző iskola-fajokban és osztályokban 22—30 óra fordítandó.

Magyarország földrajzának a IV. osztályban való tárgyalása elsősorban azért szükséges, hogy azok a tanulók, akik a IV. osztály elvégzése után a középiskolát elhagyják, hazánk mai gazdasági, politikai és kulturális viszonyait legalább oly mértékben megismerjék, amily mértékben arra az életben szükségük lesz.

A grafikonok szemléltető diagrammok szerkesztését is vigyék be a tanárok a tanítás menetébe úgy, hogy a legelső alkalommal, t. i. az éghajlatnál a grafikon, a lakosságnál pedig a különböző diagrammok elveivel ismertessék meg a tanulót s magyarázzák meg ezek összehasonlító értéktöbbletét az abszolút számok felett. Leghelyesebb, ha a tanár akár maga, vagy a tanulók bevonásával

nagy méretben készítetteti el a szükséges és legfontosabb grafikonokat és diagrammokat, amelyek szemléltető eszközök a földrajzoktatás mélyítését a magyarázat keretében szolgálják s megkímélik a tanárt a sok időt igénybe vevő rajzolástól.

Ilyen szemléltető rajzokat találunk minden tudományos téma tárgyalása keretében (Rona: Magyarország éghajlata stb.) vagy a Tudományos Zsebatlasz évfolyamaiban.

A VII. osztályban természetesen már magasabb szempontból és a legfontosabb statisztikai adatok bevonásával tárgyalandó Magyarország földrajza.

A tanárok számára vezérfonálul szolgálhatnak a f. évi 91,652. sz. rendeletekben felsorolt műveken kívül Cholnoky: Az Alföld felszíne (Földrajzi Közlemények 1910.), Papp Károly: A magyar-birodalom vasérce és köszénkészlete (Földr. Közl. 1917.), Róna Zsigmond: Magyarország éghajlata, Princz Gyula: Magyarország földrajza és a Földtani Közlöny több, agrokeológiával foglalkozó cikke.

Pályázat

az öcsödi református egyházban lemondás folytán megüresedett önálló orgonista-kántori állásra.

Javadalom:

1. Kézpénz 1000, azaz Egezer korona, évnegyedenként az egyház pénztárából előre fizetve.
2. Kisajátított földek után járó 578 kor. 8 fill. tőke hadikölcsön kötvény mindenkorai kamatja.
3. 16 kat. hold 493/1600 □-öl föld, melynek adóját s közterheit az egyház fizeti. Ezen földből 11 kat. hold 232 □-öl egy darabban fekvő, jó minőségű szántóföld, a többi is $\frac{3}{4}$ -részben szántó, $\frac{1}{4}$ -részben kaszáló, de más helyen fekszik.
4. Temetési stóla ezidő szerint a tiszántúli e. ker. 270—1920. számú határozatában megállapított módozatok szerint és pedig énekszós temetésnél 10 kor., papos temetésnél 25 kor.
5. Három szobás lakás, pince, speiz és a szükséges melléképületekkel, gyümölcsös kerttel, melynek fát az utód elődjétől egyezség szerint megváltani köteleles.

Kötelesség:

- a) Temetéseknel, istentiszteleteknél minden kántori teendők végzése, vallásos estélyeken és más egyházas és hazafias jellegű ünnepélyeken közreműködni.
- b) A IV., V., VI. fiú elemi osztályban heti két órán ének- és kottaismeret tanítása.
- c) Dalárda szervezése, egyházi és világi énekek tanítása.
- d) A megválasztott kántor az orsz. lelkesi nyugdíjintézetnek jogosult tagja.

Pályázati határidő a „Hivatalos Közlöny”-ben a pályázat másodszori megjelenésétől számított 15 nap múlva jár le. Pályázni kívánók orgonának próbára megjelenni tartoznak, melynek idejéről külön-külön értesítetnek és a próbán megjelent három legkitűnőbbnek minősített egyén

fejenként 150 kor. utazási költségben részesül. A megválasztott kántort pedig minden hozzátartozójával és podgyászával a legközelebbi vasút állomástól az egyház saját költségén beszállíttatja. Az állomás a választás érvényre emelkedése után minél előbb elfoglalandó. Kellőleg felszerelt kérvények — melyben képesítés, minden eddigi szolgálat igazolandó, születési bizonyítvány, a kommunizmusban való viselkedésről szóló bizonyítvány is melléklendő, úgy szintén egészségi állapotáról orvosi bizonyítvány — alulírott lelkészi hivatalhoz küldendő.

Ócsöd, 1921 április 4.

1—2

Református lelkészi hivatal.

Pályázat.

A mezőtúri református iskolaszék pályázatot hirdet az elhalálozás folytán megüresedett XIII. és XXIII-ik tanítói állásra. Javadalmazás mindkét állásnál: az egyháztól 500 korona és a törvényes lakbér, évnegyedenkinti előleges részletekben. Működési idejének megfelelő összegig államsegély kiegészítés, háborus, drágasági segély és családi pótlék az államtól. Jogai és kötelezései a Tiszántúli Ref. Egyházkerület „Népiskolai Szervezet és Szolgálati Pragmatikájá”-ban előírtak. Mindkét állás az Újvárosi iskolacsoportnál van, azért kívánatos, hogy megválasztottak az Újvároson lakjanak. Csak férfiak pályázhatnak. A megválasztott állását f. évi szeptember hó 1-re köteles elfoglalni, mely időtől fizetése is folyósíttatik. Pályázati kérvények — oklevél, keresztleve, működési-, egészségi- és a kommün alatti viselkedéséről szóló bizonyítvánnyal felszerelve — f. évi május hó 15-éig nagytiszteletű Marjay Károly iskolaszéki elnök címére, Mezőturra (Jász-Nagy-Kun-Szolnok) küldendő.

Pályázat.

A mezőtúri református főgimnázium fenntartó testülete pályázatot hirdet fizika-mathematika szakos rendes tanári állásra.

Ez állásra a kinevezés jogát a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr gyakorolja.

Pályázhatnak református vallású okleveles tanárok. Menekült tanárok előnyben részesülnek.

Az okmányokkal kellőleg felszerelt pályázatok folyó évi május 15-ig nyújtandók be az igazgató-sághoz.

A kinevezendő tanár fizetése az intézet pénztárából 2400 korona törzsfizetés, amely 3200 koronáig emelkedhetik a szolgálati idővel, 600 korona lakáspénz, 200 korona ötödéves korpótlék öt izben; az állampénztárból megfelelő fizetés kiegészítés.

Az állás 1921. évi szeptember 1-én foglalható el.

Mezőtúr, 1921 március 14.

Csomasz Dezső,
igazgatótanács elnöke.

Borsos Károly,
igazgató.

2—3

Most jelent meg

A Debreczeni Konfirmációi Kis Káté

írta: **Nagy István,** debreczeni
református vallásitanító-lelkész

második javított kiadása

A mű gyakorlati értékét bizonyítja az, hogy az első kiadás rövid néhány hónap alatt elfogyott. Az ország minden részében nagy sikerrel használják. Terjedelme 16 nyomtatott oldal.

**Ára példányonként 5 korona
10 százalék árengedménnyel.**

Megrendelhető a kiadó:

„MÉLIUSZ”

Debreczen szabad királyi város és a Tiszántúli Református Egyházkerület könyvkereskedésében
Debreczen, Ferenc József-u. (Piac-u.) 26

Ugyanott kaphatók:

konfirmációi emléklapok

kék nyomással, bibliai mondásokkal. **Ára darabonként 1 korona, 100 darab rendelésénél 90 korona.**

Most jelent meg!!

kiadásunkban

A Dr. Baltazár Dezső

próbáltatások idejéből

című emlékirata.

A könnyen gördülő nyelven megírt vaskos kötet vezető helyen áll azok között a munkák között, amelyek a forradalom és oláh megszállás idejére rávilágítanak. A könyv bolti ára a 15% könyvkereskedői felárral 138 korona, mely összegnek előzetes beküldése mellett azt **bérmentve** küldjük meg.

Debreczen szab. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület tulajdonát képező

„Méliusz” könyvkereskedés

könyvkiadóhivatala

Debreczen, Ferenc József-ut 26.